

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 10. november 2022 av Høyesterett i avdeling med

dommer Ragnhild Noer
dommer Henrik Bull
dommer Ingvald Falch
dommer Cecilie Østensen Berglund
dommer Erik Thyness

HR-2022-2179-A, (sak nr. 22-103024STR-HRET)
Anke over Frostating lagmannsretts dom 9. juni 2022

A (advokat Øystein Ola Storrvik)

mot

Påtalemyndigheten (statsadvokat Jarle Wikdahl)

S T E M M E G I V N I N G

(1) Dommer **Bull:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

(2) Saken gjelder en jaktulykke, og spørsmålet er om jegeren kan domfelles for uforsiktig bruk av skytevåpen.

(3) Politimesteren i Trøndelag utstedte 28. oktober 2021 et forelegg på 15 000 kroner mot A for overtredelse av straffeloven § 188. Bestemmelsen rammer bruk av blant annet skytevåpen «på en uforsiktig måte som er egnet til å volde fare for andres liv eller helse». Forelegget gikk videre ut på inndragning av våpenet og tap av retten til å utøve jakt i fem år. Grunnlaget er beskrevet slik i forelegget:

«Lørdag 11. september 2021 ca klokken 16:00 ved Rensjøen i Selbu, i forbindelse med at han skulle skyte en rype, skjøt han B i foten med en hagle merket 'Antonio Zoli' med våpennummer 000000 med jaktammunisjon.»

(4) A vedtok ikke forelegget. Saken ble sendt til Trøndelag tingrett for behandling idet forelegget trådte i stedet for tiltalebeslutning, jf. straffeprosessloven § 268. Trøndelag tingrett avsa 14. mars 2022 dom med slik domsslutning:

- «1. A, født 00.00.1963, frifinnes.
2. A, født 00.00.1963, frifinnes for inndragningskrav.
3. A, født 00.00.1963, frifinnes for rettighetstap.»

(5) Påtalemyndigheten anket til Frostating lagmannsrett. Anken gjaldt rettsanvendelsen under skyldspørsmålet, og bare domsslutningen punkt 1. Frostating lagmannsrett avsa 9. juni 2022 dom med slik domsslutning:

«I tingrettens dom, domsslutningen pkt. 1, gjøres den endring at A domfelles for overtredelse av straffeloven § 188 til en straff av 18 000 – attentusen – kroner i bot, subsidiært 18 – atten – dagers fengsel dersom boten ikke betales eller inndrives.»

(6) A har anket til Høyesterett over lagmannsrettens rettsanvendelse under skyldspørsmålet. Han mener at lagmannsretten har lagt til grunn en for streng aktsomhetsnorm.

Mitt syn på saken***Generelt om kravet til aktsom omgang med skytevåpen under jakt***

(7) Straffeloven § 188 lyder slik:

«Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som fremstiller, tilvirker, bruker, behandler eller oppbevarer skytevåpen, ammunisjon, sprengstoff eller et annet eksplosjonsfarlig stoff på en uforsiktig måte som er egnet til å volde fare for andres liv eller helse.»

- (8) Bestemmelsen oppstiller et blandet skyldkrav, jf. Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) side 345. Det kreves forsett om at man har med et skytevåpen å gjøre. Når det gjelder bruk av våpenet «på en uforsiktig måte» som er egnet til å volde fare for andres liv eller helse, ligger det i ordlyden at det er tilstrekkelig med uaktsomhet.
- (9) Selve uaktsomhetsnormen fremgår av straffeloven § 23 første ledd:
- «Den som handler i strid med kravet til forsvarlig opptreden på et område, og som ut fra sine personlige forutsetninger kan bebreides, er uaktsom.»
- (10) Det skal altså foretas en toleddet vurdering. For det første må man finne frem til hva som er kravet til forsvarlig opptreden på det aktuelle livsområdet. For det andre må det vurderes om gjerningspersonen ut fra sine personlige forutsetninger kan bebreides. Siktete er i dette tilfellet en godt utdannet mann med mange års erfaring som rypejeger. Det sistnevnte vurderingstemaet får dermed i praksis ikke betydning. Har han håndtert våpenet i strid med det som er normen for forsvarlig opptreden under slik jakt, er det i denne saken også grunn til å bebreide ham.
- (11) Ikke enhver form for uaktsomhet er straffbar. En noe klanderverdig opptreden som bare gir grunnlag for lite bebreidelse for mangel på aktsomhet, er ikke straffbar, jf. Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) side 427 og Rt-2013-312 avsnitt 15. Som det fremgår av dommen, gjelder dette særlig ved uaktsom skade på personer eller ting. Straffeloven § 188 retter seg mot å volde *fare* for andres liv eller helse ved omgang med gjenstander og stoffer som i utgangspunktet har et stort skadepotensial. Ved anvendelsen av denne bestemmelsen er det dermed mindre plass for avvik fra en fullt ut aktsom opptreden.
- (12) I dommen i Rt-1992-292, som gjaldt tiltale for uaktsomt drap etter en jaktulykke, kom Høyesterett med uttalelser om aktsomhetskravet ved jakt som jeg mener er relevante også for straffeloven § 188:
- «Jeg vil først slå fast at det aldri skal avfyres rifleskudd mot noe man ikke i tilstrekkelig grad har forvissnet seg om er jaktobjektet. Er det den minste grunn til tvil eller uklart synsfelt, skal det ikke skytes. Dette innebærer etter min mening likevel ikke at man i et hvert tilfelle hvor en jeger skyter mot noe som han tror er et jaktvilt, men rammer et menneske, uten videre kan slå fast at han har gjort seg skyldig i straffbar uaktsomhet. Jegerens handlemåte må alltid undergis en konkret vurdering.»
- (13) Det skal altså ikke avfyres skudd om det er den minste tvil om bakgrunnen er sikker, eller det er uklart synsfelt.
- (14) Når kravet til forsvarlig håndtering av våpen på jakt skal fastlegges, må det ses hen til hva som er det sedvanlige synet blant erfarne jegere. Jeg viser til Rt-2013-312 avsnitt 18 om betydningen av «bransjepraksis» når kravet til aktsom opptreden skal fastlegges. Brevik mfl., *Den store jegerprøveboka* gir også uttrykk for en streng norm, i overensstemmelse med det Høyesterett uttalte i Rt-1992-292. På side 127 fremgår det at «[d]u skal kun løsne skudd når du med sikkerhet vet at dette er trygt overfor andre mennesker og omgivelsene ellers», og på side 129 at «du [må] også vite hva som er rundt, foran og bak viltet», og at «[d]ette innebærer at du også må ha en sikker bakgrunn». På side 130 gis det uttrykk for at det er «en udiskutabel regel» at ved den minste tvil skal jegeren holde skuddet tilbake.

- (15) Jeg mener at disse uttalelsene i rettspraksis og jegerlitteratur gir uttrykk for de krav til forsvarlig omgang med skytevåpen som gjelder under jakt, og som også må være utgangspunktet for vurderingen etter straffeloven § 188. I Rt-1992-292 fremhevet imidlertid Høyesterett også at det må foretas en konkret vurdering av jegerens handlemåte ut fra den situasjonen han befant seg i. Saken endte med frifinnelse, og Høyesterett la vekt på at jegeren som ble drept, hadde opptrådt på en måte som sterkt avvok fra avtalt jaktrutine. Det kan heller ikke være automatikk i at en jaktulykke innebærer overtredelse av straffeloven § 188.

Den konkrete vurderingen

- (16) Tingrettens beskrivelse av hendelsesforløpet, som også lagmannsretten bygger på, lyder slik:

«Saken gjelder en jaktulykke på lørdag 11. september 2021. Tiltalte og fornærmede er begge ingeniører. De er gode venner og jaktkamerater, og har gått sammen på rypejakt i mange år. Denne dagen var de to på rypejakt ved Rensjøen i Selbu. De hadde med seg to fuglehunder som bar hver sin sporingsenhet med GPS-posisjonering. Etter en rast ved 15-16-tiden var tiltalte og fornærmede enige om å trekke tilbake mot hytta. Tiltalte gikk først av gårde, og fornærmede få minutter etter.

Underveis mot hytta observerte tiltalte på GPS at den ene hunden hadde stanset opp. Tiltalte gikk etter og så hunden ta stand i nordlig retning mot et stort grantre som markerte at det lå ei rype og trykket under treet. Tiltalte fikk øye på fornærmede høyere opp i terrenget på motsatt side og vest for grantreet, og ropte ut at hunden tar stand mot grana. Han ba fornærmede 'trekke lenger ned og dekke på oversiden av grana' eller lignende. Fornærmede bekreftet, og tiltalte så ham slippe seg lenger ned i terrenget mot grana. Tiltalte kunne ikke lenger se fornærmede, men ropte 'er du klar, B?'. Fornærmede bekreftet og svarte 'ja'. Tiltalte befant seg på dette tidspunktet øst for grantreet ca. 10 meter unna hunden, mens fornærmede stod lenger vest for grantreet.

Om det videre hendelsesforløpet legger retten til grunn at tiltalte ga hunden kommando om å gå frem og reise fuglen. Tiltalte måtte kommandere flere ganger, og det tok opp mot et minutt før hunden lød ordren og tok noen steg fremover mot rypa.»

- (17) I løpet av dette minuttet flyttet fornærmede seg et sted mellom 20 og 40 meter i sørlig retning, inntil han så hunden i stand. Han ga ikke beskjed om dette til siktede, og siktede oppfattet heller ikke at han flyttet seg. Tingretten skriver videre:

«Fuglen lettet og fløy uventet over hunden og i sørlig retning i stedet for bort fra hunden og mot nord. Tiltalte vendte seg om mot sørvest, avfyrte to skudd mot rypa som var i lufta. Fornærmede ble truffet i foten av minst 4 haglkuler.

Det er ikke tvilsomt at tiltalte påførte fornærmede skade i leggen og i kneet. Fornærmede har operert ut 3 haglkuler. Han forklarte at han har kommet fra hendelsen uten varige mén.»

- (18) Om siktedes spørsmål til fornærmede om han var klar, og fornærmedes bekræftende svar, skriver tingretten:

«Både tiltalte og fornærmede har forklart at dette er vanlig jaktskikk og at det er slik de pleier å forholde seg for å ha kontroll på hverandres posisjon før skudd. Retten har ikke grunn til å tvile på det.

Retten er etter ovennevnte ikke i tvil om at slik tiltalte oppfattet den faktiske situasjonen da skuddene falt, stod fornærmede på motsatt side av grantreet og følgelig i en skjermet posisjon.»

- (19) Fornærmede forklarte i tingretten at han ikke hadde noen god forklaring på hvorfor han hadde flyttet seg fra avtalt posisjon, ut over at han «antakelig» var utålmodig og ukonsentrert fordi han skulle rekke et arrangement senere samme kveld. Han ga uttrykk for at han hadde tatt «et veldig dumt valg» og bebreidet seg selv for hendelsen.
- (20) Lagmannsretten, som i likhet med tingretten mottok forklaring fra siktede og fornærmede, har enkelte utfyllende bemerkninger om hendelsesforløpet. Jeg kan imidlertid ikke se at lagmannsretten på noe punkt av betydning for rettsanvendelsen har lagt et annet faktum til grunn enn det tingretten gjorde.
- (21) I motsetning til tingretten kom lagmannsretten – under adskillig tvil – til at siktede hadde overtrådt straffeloven § 188. Det sentrale i lagmannsrettens begrunnelse for dette er følgende:

«Når lagmannsretten har konkludert slik skyldes det i første rekke at jaktsituasjonen utviklet seg på en måte som var uventet for A.

...

Tvilen har særlig vært knyttet til det faktum at B forflyttet seg sørover i terrenget mens hunden stod i stand og før rypa lettet. Han burde selvsagt ha varslet om dette ved å rope til A. Lagmannsretten legger til grunn at B forflyttet seg uten at A oppfattet dette, og at han var uvitende om hans plassering i terrenget da skuddet falt.

Til tross for dette mener lagmannsretten at A burde tatt høyde for at det både var en mulighet for at rypa ville komme ut 'vrangleia' og fly medvinds i motsatt retning – og at kameratens eksakte plassering var usikker, all den tid han ikke så hvor han befant seg i terrenget. Selve reisingen tok litt tid, og så lenge han ikke så B kunne ikke A utelukke at jaktkameraten kunne ha flyttet på seg for å få bedre skuddfelt. Slik terrenget var kunne dette lett føre til en farlig situasjon. Et bekreftende 'ja' fra B om at han var 'klar' kan etter lagmannsrettens syn vanskelig forstås slik at A kunne utelukke at han befant seg noe annet sted enn akkurat bak grankrullen og utenfor fare.

A er ikke mye å klandre, men tilstrekkelig til at lagmannsretten mener han har opptrådt uforsiktig. A burde, slik rypa fløy og med den usikkerhet som tross alt lå i at den passerte mellom de to jegerne uten at han med sikkerhet kunne vite hvor B befant seg, heller ha holdt igjen skuddet, eventuelt sluppet rypa enda lengre fra seg før han skjøt – for på den måte å sikre seg sikker bakgrunn for skuddet.»

- (22) Jeg er enig med lagmannsretten i at rypas uventede retning da den endelig fløy opp, skapte en situasjon som krevde spesiell forsiktighet. Som jeg allerede har vært inn på, skal det ikke avfyres skudd uten at man er sikker på hva som befinner seg rundt, foran og bak viltet, og på at man har en sikker bakgrunn. Slik saken er lagt opp fra påtalemyndighetens side, er det imidlertid bare spørsmål om siktede sikkert kunne legge til grunn at fornærmede ikke hadde flyttet seg fra det stedet der han befant seg da han sa at han var

klar. Dette stedet var på trygg avstand fra den retningen skuddet gikk. Det må derfor legges til grunn at siktede har opptrådt aktsomt når det gjelder forholdene før øvrig. I andre saker om overtredelse av straffeloven § 188 kan det bli spørsmål om jegeren kunne være sikker på at det heller ikke var andre personer i faresonen – uavhengig av om det faktisk var noen andre der.

- (23) I likhet med lagmannsretten mener jeg at vi står overfor et grensetilfelle, men i motsetning til lagmannsretten har jeg kommet til at siktede her ikke har overtrådt aktsomhetskravet i straffeloven § 188.
- (24) Jeg legger da avgjørende vekt på at siktede og fornærmede var gamle jaktkamerater som – slik jeg har sitert fra tingrettens dom – opptrådte «slik de pleier å forholde seg for å ha kontroll på hverandres posisjon før skudd» Tingretten bygget etter sin bevisvurdering på at det «var totalt uventet for ... [siktede] at fornærmede ikke stod på avtalt posisjon vest for grana da skuddene falt», og at fornærmede utvilsomt ikke ville ha blitt truffet av skudd om han var blitt stående på avtalt posisjon. Jeg kan ikke se at lagmannsretten bygger på noe annet. Det tok rett nok cirka ett minutt fra fornærmede sa han var klar til rypa lettet, men det fremgår også av tingrettens dom at siktede i løpet av denne tiden ga flere kommandoer til hunden om å gå frem og reise fuglen. Det må altså ha vært klart for fornærmede at det fortsatt kunne komme et skudd, og det må ha vært klart for siktede at fornærmede skjønte dette. I denne spesielle situasjonen blir det etter mitt syn for strengt å kreve at siktede skulle ha holdt igjen skuddet, eventuelt har sluppet rypa enda lenger fra seg før han skjøt, fordi han i løpet av dette ene minuttet ikke på nytt hadde forsikret seg om at fornærmede fortsatt befant seg på samme sted.

Konklusjon

- (25) Jeg stemmer etter dette for denne

D O M :

A, født 00.00.1963, frifinnes.

- (26) Dommer **Falch:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (27) Dommer **Thyngess:** Likeså.
- (28) Dommer **Østensen Berglund:** Likeså.
- (29) Dommer **Noer:** Likeså.
- (30) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

A, født 00.00.1963, frifinnes.